

กระบวนการสืบสวนและการตีความทางประวัติศาสตร์ : การเรียนรู้ด้วยวิธีปฏิบัติ การประวัติศาสตร์

Process of Historical Inquiry and Interpretation: Learning through Doing History

Received:	March	21, 2019
Revised:	August	5, 2019
Accepted:	August	6, 2019

ศศิพัชร จำปา (Sasiphat Champa)*

บทคัดย่อ

ประวัติศาสตร์ เป็นการศึกษาที่เน้นการสืบสวนและตีความจากร่องรอยข้อมูลหลักฐานประวัติศาสตร์ต่าง ๆ และมีวิธีการสืบค้นอย่างเป็นระบบเพื่ออธิบายเหตุการณ์เรื่องราวในอดีตของสังคมมนุษย์โดยมีจุดมุ่งหมายหนึ่งเพื่อพัฒนาความเข้าใจและทักษะในการสืบสวนทางประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำหรับความเข้าใจในตนเอง ความเข้าใจในอัตลักษณ์ สังคม และโลกเพื่อที่จะคิดและสร้างสรรค์สังคมในอนาคตได้ ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนควรแนะนำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติที่เน้นกระบวนการสืบสวนทางประวัติศาสตร์ (Historical Inquiry) ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีเหตุผลและวางอยู่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริงจากข้อมูลหลักฐานขั้นต้นและชั้นรอง เพื่อผู้เรียนได้ทราบถึงกระบวนการเรียนรู้และเนื้อหาความรู้ประวัติศาสตร์ และเป็นการจัดการเรียนการสอนที่ตอบสนองเป้าหมายของสาขาวิชาที่ควรทำให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนตั้งแต่ต้นในทุกกระบวนการศึกษา ทั้งยังสอดคล้องกับความคาดหวังของการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญให้ได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจนเกิดความรู้ได้ด้วยตนเองและสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ฯ ด้วย

คำสำคัญ : การสืบสวนและการตีความทางประวัติศาสตร์ การเรียนรู้ด้วยวิธีการปฏิบัติทางประวัติศาสตร์

* อาจารย์ ดร. สาขา วิชาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Corresponding author : e-mail : pp_pises@yahoo.com

Abstract

History is a study by focusing on historical inquiry and interpretation and on a systematic investigation to explain the past events of human society, in order to develop skills and understanding in historical inquiry which is basically for self-understanding and understanding of identity, society and world to think and create a future society. To serve those objectives, history instruction should suggest learners focus on learning by doing with historical inquiry which is the learning process based on reasons and primary and secondary facts for knowing process and historical content knowledge. The instructional process of historical inquiry is to enhance learners. The learning process and knowledge of history. It is the instruction related to historical purposes for all levels of learners. Moreover, the instruction of historical inquiry corresponds to the expectation of the National Education Act. Emphasizing the learning process doing. The instruction corresponds to the learning standards in the social studies curriculum.

Keywords: Historical Inquiry and Interpretation, Learning through Doing History

บทนำ

ประวัติศาสตร์ เป็นการศึกษาที่เน้นการสืบสวนและตีความจากร่องรอยข้อมูลหลักฐานต่าง ๆ ทางประวัติศาสตร์ และมีวิธีการสืบค้นอย่างเป็นระบบ เพื่ออธิบายเหตุการณ์สำคัญของสังคมมนุษย์ในอดีตตามมิติเวลา (แถมสุข นุ่มนนท์, 2533: 1; ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 66; วินัย พงศ์ศรีเพียร, 2543: 16; Bloch, 1953: 4, อ้างถึงใน อติสร ศักดิ์สูง, 2552: 5) การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่จะบรรลุตามเป้าหมายของสาขาวิชาที่เน้นการพัฒนากระบวนการคิด และการเรียนรู้อย่างเป็นระบบเพื่ออธิบายเหตุผลของเหตุการณ์ในอดีตที่ส่งผลกระทบต่อมาถึงปัจจุบันด้วยนั้น การจัดการเรียนการสอนครูจึงต้องมีความรู้เรื่องการสืบสวนและการตีความทางประวัติศาสตร์ เพื่อจัดการเรียนรู้และส่งเสริมให้ผู้เรียนได้สืบค้นและตีความเรื่องราวทางประวัติศาสตร์จากการปฏิบัติในการสร้างความรู้ได้ด้วยตนเองและรู้วิธีการเรียนรู้ (learning how to learn) ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายในการศึกษาของชาติตามหลักสูตรและเป้าหมายทางการศึกษาของรายวิชาประวัติศาสตร์ด้วย ซึ่งในท้ายที่สุดต้องการให้ผู้เรียนมีทั้งความรู้เนื้อหา ทักษะต่าง ๆ และเจตคติ (Andrews and Burke, 2007: 1-5; Brown, 2009: 191-194; Keirn and Luhr, 2012: 494-495; Percy and Duplass, 2011:110-116; Viator, 2012: 198)

1. เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของการศึกษาประวัติศาสตร์กับวิชาประวัติศาสตร์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

แม้ว่าการศึกษาประวัติศาสตร์และสังคมศึกษาต่างมีเป้าหมาย และวัตถุประสงค์เฉพาะตามศาสตร์ของสาขาวิชานั้น แต่ด้วยลักษณะและธรรมชาติของวิชาสังคมศึกษาที่เป็นการบูรณาการจากสาขาวิชาทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์เช่นเดียวกับวิชาประวัติศาสตร์ ทำให้การศึกษาและการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมนั้นไม่ขัดแย้ง กลับมีความสัมพันธ์และความสอดคล้องกันได้

1.1 เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของการศึกษาประวัติศาสตร์

ประวัติศาสตร์มีเป้าหมายหลักทางการศึกษาที่ต้องการให้มนุษย์เข้าใจในตนเอง โดยใช้หลักฐานข้อเท็จจริงและการตีความ (Fact of Evidence and Interpretation) เป็นเครื่องมือสำคัญในการอธิบายเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ (Historical account) ตลอดจนมีวิธีการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการตั้งคำถามเพื่อรวบรวมสืบค้นอย่างลึกซึ้งกับการเน้นการตรวจสอบข้อมูลหลักฐานต่าง ๆ ก่อนการประเมินความน่าเชื่อถือและตัดสินใจเลือกข้อมูลเหล่านั้นมาตีความ แล้วอธิบายเป็นเนื้อหาสาระของปรากฏการณ์ทางประวัติศาสตร์นั้น ๆ อย่างเป็นเหตุเป็นผล อันนำไปสู่การค้นพบความเป็นจริง และความรู้ ความเข้าใจเรื่องราวในอดีต ตลอดจนเป็นการช่วยฝึกการคิดให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีวิจารณญาณและรู้จักใช้เหตุผลในการวิเคราะห์ตัดสินใจ (แถมสุข นุ่มนนท์, 2527: 25; นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2527: 67; ลาวัณย์ วิทยายุทธกุล และคณะ, 2543: 7; วินัย พงศ์ศรีเพียร, 2543: 1-7; สมศักดิ์ ชูโต, 2527: 13; สิริวรรณ ศรีพหล, 2553: 132-135) และยังมีเป้าหมายที่เน้นกระบวนการคิด การเรียนรู้อย่างเป็นระบบในการศึกษาเพื่ออธิบายเหตุผลของเหตุการณ์ในอดีตที่ส่งผลกระทบมาถึงปัจจุบัน รวมทั้งเป็นรายวิชาที่ช่วยพัฒนาคุณลักษณะทางความคิด เพราะเป็นการศึกษาเหตุการณ์ของสังคมมนุษย์ในอดีตตามมิติเวลา จากร่องรอยแหล่งข้อมูลหลักฐานทางประวัติศาสตร์ (Sources of Evidences) และใช้วิธีการ วิเคราะห์ทางประวัติศาสตร์ในการศึกษาสืบค้นเรื่องราวอย่างเป็นระบบตามที่ปรากฏหลักฐานทางประวัติศาสตร์ (แถมสุข นุ่มนนท์, 2533: 1; ราชบัณฑิตยสถาน, 2542: 66; วินัย พงศ์ศรีเพียร, 2543: 16; Bloch, 1953: 4, อ้างถึงใน อติสร คักดีสูง, 2552: 5)

1.2 เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษาประวัติศาสตร์ในวิชาสังคมศึกษา

เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของวิชาในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีทั้งในฐานะปัจเจกบุคคล และการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด และเข้าใจถึงการพัฒนาที่เปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลาตามเหตุปัจจัยต่างๆ จนเกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น มีความอดทนอดกลั้นยอมรับในความแตกต่าง และมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติและสังคมโลก ซึ่งจากที่กล่าวมาข้างต้นนั้นสรุปวัตถุประสงค์หลักของการเรียนการสอนสังคมศึกษา นั้น เพื่อการพัฒนาคนสู่ความเป็นพลเมืองดี และในส่วนของการประเมินเป้าหมายในการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา ที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ รวมทั้งเป็นคุณค่าของการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ในกลุ่มวิชาสังคมศึกษา นั้น คือ การก่อให้เกิด “การเข้าใจรากเหง้าความเป็นไทย รัก และภูมิใจในชาติตน” (รวิวรรณ ภาคพรต และคณะ, 2556: 2-7) ซึ่งการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เป็นสิ่งสำคัญที่มนุษย์ชาติ ต้องให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ และประเทศไทยนั้นก็เพื่อให้

ความสำคัญเช่นกัน ดังเห็นได้จากพระราชดำรัสของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ที่พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าถวายชัยมงคลในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลา ดุสิตาลัย พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต เมื่อวันจันทร์ที่ 11 สิงหาคม 2551 นั้น แสดงให้เห็นถึงจุดมุ่งหมาย และความสำคัญของวิชาประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ไทยว่าได้ถูกละเลยไปมากในปัจจุบัน ดังนี้

“...ที่ประเทศไทยบรรพบุรุษของเราสละชีวิตมา เพื่อปกป้องผืนแผ่นดินมาด้วยเลือดเนื้อด้วยชีวิต แต่เสียตายตอนนี้ท่านนายกฯ เขาไม่ให้เรียนประวัติศาสตร์แล้วนะ ฉันก็ไม่เข้าใจ เพราะตอนที่ฉันเรียนอยู่ที่สวีตเซอร์แลนด์ ไม่มีประวัติศาสตร์อะไรเท่าไร แต่เราก็ต้องเรียน ... แต่เมืองไทยนี้ ... เรากลับไม่ให้เรียนประวัติศาสตร์ ไม่รู้ว่าใครมาจากไหน... ที่ไหนประเทศไหน เขาก็สอนแต่ประเทศไทยไม่มี ... อันนี้น่าตกใจ...” ไทยรัฐ Available from <http://prachatai.com/journal/2008/08/17689> (accessed January 12, 2013).

ส่วนเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของวิชาประวัติศาสตร์ ที่ถูกใช้เป็นสาขาวิชาหนึ่งในกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ดังกล่าวข้างต้นนั้นสามารถนำมาพัฒนาคุณลักษณะต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนไปสู่เป้าหมายโดยตลอดของสาขาวิชาสังคมศึกษา และยังสามารถใช้พัฒนาคุณลักษณะต่างๆ แก่ผู้เรียนได้ โดยเฉพาะในส่วนวัตถุประสงค์ของวิชาประวัติศาสตร์เองนั้นได้เน้นพัฒนาการคิด และกระบวนการคิดแก่ผู้เรียนโดยเฉพาะจากการสืบสวนและการตีความทางประวัติศาสตร์ ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ ตั้งแต่ในระดับต่ำกว่าอุดมศึกษา จึงควรเน้นบทบาทสำคัญตามวัตถุประสงค์เฉพาะของศาสตร์ที่เน้นการพัฒนาการคิด และกระบวนการคิด และการได้ปฏิบัติในการสืบค้นและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองของผู้เรียนด้วยเช่นกัน อีกทั้งยังเป็นการตอบสนองตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาของชาติ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ในรายวิชานั้นเป็นกระบวนการที่พัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการคิดอย่างพินิจพิเคราะห์ มีวิจารณ์ญาณ และการคิดทางประวัติศาสตร์ด้วย

การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่จะบรรลุตามเป้าหมายของสาขาวิชาข้างต้น และเป็นการเปลี่ยนแปลงมิติทางการศึกษาของผู้เรียนไปด้วยให้สอดคล้องตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ที่ได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาไว้ในหมวด 4 มาตรา 22 ไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด และในกระบวนการเรียนรู้จึงต้องเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ สามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง มีส่วนร่วมในการเรียนการสอน ซึ่งความสำคัญที่คาดหวังของการจัดการศึกษาตามลักษณะดังกล่าวในเรื่องการจัดการเรียนการสอนจึงเป็นบทบาทหน้าที่หลักของ ครู ที่มีความจำเป็นและสำคัญในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม กระบวนการ กิจกรรมในการจัดการเรียนการสอนของครูเพื่อการพัฒนาให้ผู้เรียนได้คิด เรียนรู้จากการปฏิบัติ ประสบการณ์จริง สามารถแสวงหาและเชื่อมโยงองค์ความรู้ที่มีให้สัมพันธ์กัน โดยผ่านกระบวนการสืบเสาะ ค้นคว้ารวบรวม คิดวิเคราะห์ แก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ และประเมินค่าด้วยตนเองจนเกิดความเข้าใจที่คงทนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตได้ นอกจากนี้เมื่อพิจารณาจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2553 และกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาของไทย (Thai Qualifications Framework for Higher Education ;

TQFL:HED) โดยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาในฐานะที่เป็นหน่วยงานกำกับและส่งเสริมการดำเนินการของสถาบันอุดมศึกษา อันเป็นเครื่องมือในการนโยบายนโยบายที่ปรากฏในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติไปปฏิบัติในส่วนของการนำมาตรฐานการอุดมศึกษาไปสู่การปฏิบัติในสถาบันอุดมศึกษาอย่างเป็นรูปธรรมนั้นได้มีลักษณะที่เน้นเฉพาะเนื้อหาวิชาเท่านั้น แต่เน้นทักษะการคิด การสร้างความรู้ และการทำงานร่วมกันด้วย โดยได้กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังให้บัณฑิตอย่างน้อย 5 ด้านซึ่งทักษะทางปัญญา (Cognitive Skills) อันมีความหมายถึง ความสามารถในการวิเคราะห์สถานการณ์และใช้ความรู้ ความเข้าใจในแนวคิด หลักการ ทฤษฎี และกระบวนการต่างๆ ในการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา และในส่วนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น เมื่อพิจารณาจากตัวชี้วัด สาระและมาตรฐานการเรียนรู้แกนกลางในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ฯ พบว่ามีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับประวัติศาสตร์ ที่กำหนดให้เป็นสาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ที่โดยสรุปมุ่งหวังให้ผู้เรียนศึกษาเนื้อหาสาระจนเกิดความรู้ความเข้าใจเหตุการณ์เรื่องราวประวัติศาสตร์ตามลำดับเวลา โดยเฉพาะการนำวิธีการศึกษาที่เน้นการสืบค้น ประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในลักษณะต่าง ๆ มาวิเคราะห์เรื่องราวเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ได้อย่างมีเหตุผลตามวิธีการทางประวัติศาสตร์ ตลอดจนสร้างองค์ความรู้ใหม่ทางประวัติศาสตร์ได้อย่างเป็นระบบ เป็นต้น

ดังนั้นในส่วนของวิชาประวัติศาสตร์ โดยแท้จริงแล้วจะเน้นการคิด และกระบวนการคิด รวมทั้งมีกระบวนการเรียนรู้ หรือวิธีการศึกษาที่เน้นการสืบสวนและการตีความที่ส่งเสริมกระบวนการคิด การเรียนรู้อย่างเป็นระบบในการศึกษาเพื่ออธิบายเหตุผลของเหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ในอดีต อันส่งผลกระทบมาถึงปัจจุบัน และยังเป็นรายวิชาที่สามารถพัฒนาความคิดโดยเฉพาะการมีจิตใจแห่งการวิเคราะห์ (Critical Mind) และต้องเข้าใจว่าประวัติศาสตร์เป็นเรื่องราวการเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่เป็นกระบวนการ (Process) และสิ่งที่เกิดขึ้นหรือปรากฏการณ์นั้นๆ จะมีความหมายต่อกระบวนการการเปลี่ยนแปลง และที่เราเรียนรู้อดีตในฐานะที่เป็นประวัติศาสตร์ได้นั้นก็ด้วยเมื่อมีการรวบรวมหลักฐานไว้และข้อเท็จจริงที่ได้อ่านหรือพบจากงานเขียนประวัติศาสตร์ (Historiography) ก็เชื่อว่าจะเป็นความจริง (Truth) แต่เป็นแนวคิด (Concept) และมีการตีความ (Interpretation) ทางประวัติศาสตร์ ดังนั้นประวัติศาสตร์จึงไม่ใช่เรื่องการจัดจำวันเวลา บุคคล เหตุการณ์สำคัญเท่านั้น แต่ต้องรู้ซึ่งในสิ่งที่จดจำถึงสิ่งที่เป็นสาเหตุและได้ส่งผลต่อไปอย่างไร ตลอดจนต้องทราบถึงวิธีการกระบวนการในการสร้าง และรวบรวมข้อมูลหลักฐานต่างๆ ให้ได้มาเป็นสาระเรีอราวนั้นๆ เป็นต้น (Jones, 2011: 171; Keirn and Luhr, 2012: 493-496; Percy and Duplass, 2011: 111; Viator, 2012: 198)

2. การสืบสวนและการตีความทางประวัติศาสตร์ : การเรียนรู้ด้วยวิธีปฏิบัติการประวัติศาสตร์

การสืบสวนทางประวัติศาสตร์เป็นขั้นตอนสำคัญหนึ่งของการศึกษาเรื่องราวในอดีต จากการสำรวจรวบรวมข้อมูลหลักฐานทางประวัติศาสตร์ แล้วแปลความหมายถึงสิ่งที่น่าจะได้เกิดขึ้นด้วยการอ้างอิงเหตุผลตามร่องรอยหลักฐาน เพื่ออธิบายเหตุการณ์เรื่องราวในอดีต อันเป็นวิธีการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้เป็นผู้ปฏิบัติ และการสร้างองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ได้ด้วยตนเอง

2.1 ความหมายของการสืบสวนทางประวัติศาสตร์

การสืบสวนทางประวัติศาสตร์ ภาษาอังกฤษใช้คำว่า historical inquiry ซึ่งมีความหมายเดียวกับอีกหลายคำ อาทิ historical enquiry, historical exploration และ historical investigation ซึ่งในภาษาไทยยังไม่มีคำจำกัดความหมายไว้อย่างลงตัว ในที่นี้จึงแปลว่า คำว่า historical inquiry เป็นการสืบสวนทางประวัติศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะของกระบวนการและการปฏิบัติในการศึกษาเพื่อให้ได้ความรู้โดยการสืบสวนทางประวัติศาสตร์ (historical inquiry) มีความหมายในลักษณะ ดังนี้

การสืบสวนทางประวัติศาสตร์ เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการตั้งคำถาม การสำรวจรวบรวมและประเมินหลักฐานที่เกี่ยวข้อง แล้วสรุปบนพื้นฐานของการอ้างเหตุผลจากหลักฐานและเป็นองค์ประกอบที่สำคัญเช่นเดียวกับการตีความในการสอนประวัติศาสตร์) ซึ่งต้องการให้ผู้เรียนถามคำถาม เลือกและประเมินหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ไปถึงการสร้างข้อสรุปที่สมเหตุสมผลในบริบททางประวัติศาสตร์ (Barton and Levstik, 2004: 188; Foster and Padgett, 1999:2) อันเป็นการศึกษาที่ทำให้ผู้เรียนได้ฝึกตีความเพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าถึงและนำไปสู่ความเข้าใจเรื่องราวในชีวิตเกี่ยวกับผู้คน สถานที่ เวลา ซึ่งเป็นการเพิ่มพูนการสร้างความรู้ความเข้าใจ (sense-making) และความเชื่อมโยงในการ(สร้าง)เนื้อหาเรื่องราวต่าง ๆ (Darling, 2008:282) การสืบสวนทางประวัติศาสตร์จึงเป็นกระบวนการของการพัฒนาความรู้และความเข้าใจโดยการตั้งคำถามกับอดีต (posing questions about the past) และประยุกต์ใช้ทักษะในการวิเคราะห์ ประเมินค่า และใช้แหล่งข้อมูลเป็นหลักฐานสู่การพัฒนารูปแบบหรือข้อกำหนดในการตีความ การแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผลชัดเจนและยังเป็นกระบวนการที่ผู้เรียนสามารถใช้วิธีการเช่นเดียวกับที่นักประวัติศาสตร์มืออาชีพสืบสวนเรื่องราวหรือลักษณะการเล่าเรื่องเพื่อค้นหาความจริงทางประวัติศาสตร์ ในมุมมองของประวัติศาสตร์ ซึ่งวิธีการที่ทำให้การสืบสวนสำเร็จลุล่วงนี้ ผู้เรียนจะได้รับความชัดเจน และใช้การสืบสวนเท่าที่เป็นไปได้ตั้งแต่เรียนชั้นประถมและทำให้เป็นส่วนหนึ่งของประสบการณ์ในชีวิตด้วย (Commemorating A Decade of Anniversaries. “Historical Enquiry”, 2017: 1-7).

ดังนั้น การสืบสวนทางประวัติศาสตร์ (Historical Inquiry) จึงเป็นกระบวนการทางปัญญาที่ทำให้เข้าใจการได้มาและการสร้างความรู้เกี่ยวกับอดีตจากการรวบรวมข้อเท็จจริง และแปลความหมายถึงสิ่งที่น่าจะได้เกิดขึ้นจากร่องรอยหลักฐาน และแหล่งข้อมูลตามบริบททางประวัติศาสตร์ (State of New South Wales, Department of Education and Communities, 2014).

2.2 ความสำคัญ และกระบวนการของการสืบสวนทางประวัติศาสตร์

การสืบสวนทางประวัติศาสตร์เป็นกระบวนการทางการศึกษาตามหลักสูตร (สำหรับผู้เรียนตั้งแต่ระดับประถมศึกษาถึงขั้นการศึกษาเพื่อการเขียนหนังสือตำรา) และเป็นเสมือนการวิจัยทางประวัติศาสตร์จากการกระทำหรือดำเนินการเขียน เรียบเรียง ซึ่งการวิจัยทางประวัติศาสตร์นั้นเป็นภารกิจของการสืบสวนที่มีจุดมุ่งหมายในการตอบคำถามและการมีความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งซึ่งจากการศึกษาหลักฐานขั้นต้นและขั้นรอง เพราะการสืบสวนมีความสำคัญต่อการฝึกฝนทางประวัติศาสตร์ที่ทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาไปตามลำดับจากระดับประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษาอีกด้วย (Thinkinghistory.co.uk. “Why is Historical Enquiry important?”, 2017)

กระบวนการสืบสวน (The enquiry process) เป็นกระบวนการที่ครูจัดเตรียมหลักฐานให้ตั้งแต่ต้นที่จะใช้ในการสืบสวนแล้วนำไปสู่การคิดและตั้งคำถาม ผู้เรียนจะมีอิสระและสามารถถามเพื่อให้คำถามได้ระบุถึงแหล่งข้อมูล โดยครูเริ่มด้วยคำถามจากบางสิ่งในหลักฐานที่คิดว่าน่าจะเป็นปัญหาหรือประเด็นที่น่าสนใจนำไปสู่การแก้ไขหรือเหตุการณ์ ประเด็นซึ่งจำเป็นต้องอธิบาย แนะนำสมมุติฐานหรือสิ่งที่ควรอ่าน คาดเดาและอธิบายสิ่งที่เฉพาะเท่าที่จะเป็นไปได้ ทดสอบสมมุติฐานโดยใช้หลักฐานซึ่งช่วยยืนยันหรือโต้แย้งความคิดตั้งแต่ต้น ตัดสินใจบนพื้นฐานของหลักฐานที่ใช้ ซึ่งสำหรับผู้เรียนกระบวนการสืบสวนทำให้ต้องคิดโดยวิธีการของตนเอง โดยการถามและมีกรอบคำถาม การดำเนินการวิจัย การตัดสินใจ และการอธิบายเพื่อสื่อสารตอบคำถามอย่างมีประสิทธิภาพ (Commemorating A Decade of Anniversaries. “Historical Enquiry”, 2017: 1-7).

กระบวนการสืบสวนทางประวัติศาสตร์ (Historical Inquiry Process) จึงช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพจนมีความเข้าใจในแนวคิดและการคิดทางประวัติศาสตร์ หรือมีความเข้าใจทักษะทางประวัติศาสตร์ (Historical Skills: Historical Thinking and Historical Concepts) แต่อย่างไรก็ตามสำหรับผู้เรียนยังต้องได้รับการแนะนำให้รู้จักกระบวนการสืบสวนทางประวัติศาสตร์ (Historical Inquiry) และขณะเดียวกันต้องมีหลักการคิดหรือแนวคิดที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ร่วมกับวิธีสอนอื่นๆ เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของการศึกษาเรียนรู้ประวัติศาสตร์ด้วย พร้อมกับการได้พัฒนาความรู้ ทักษะกระบวนการ และทัศนคติได้อย่างสอดคล้องกัน ตลอดจนในกระบวนการสืบสวนทางประวัติศาสตร์สามารถแบ่งบทบาทครูกับผู้เรียนได้ด้วย

การสืบสวนทางประวัติศาสตร์มีลักษณะเป็นวงจร หรือวัฏจักรที่มีองค์ประกอบหลักๆ ของกระบวนการสืบสวนทางประวัติศาสตร์ โดยเริ่มจากคำถามในการสืบค้นที่ต้องเน้นการใช้แหล่งข้อมูลเสมือนเป็นหลักฐาน (sources as evidences) ซึ่งครูต้องนำเสนอแหล่งข้อมูลที่อาจเป็นหลักฐานขั้นต้น เช่น ภาพถ่ายและถามคำถามเกี่ยวกับแหล่งข้อมูลนั้น เช่น ถามคำถามถึงคน สถานที่เวลา (who, what, where, when, why) เพื่อแนะนำในการสืบค้น ซึ่งการสืบสวนทางประวัติศาสตร์เมื่อรวมเข้ากับทักษะและแนวคิดทางประวัติศาสตร์แล้วจะเพิ่มพูนการสำรวจหรือการไปถึงความรู้และความเข้าใจทางประวัติศาสตร์ได้ และหลักฐานที่ได้รวบรวมไว้เพื่อการสืบสวน(ทางประวัติศาสตร์)นั้นถูกใช้ในการสร้างการอ้างอิงที่เป็นไปได้ ซึ่งอ้างอิงหรือถูกใช้อ้างอิงในการเล่าเรื่องราวทางประวัติศาสตร์หรือพรรณนาเกี่ยวกับอดีต หรืออีกนัยยะหนึ่งการสืบสวนทางประวัติศาสตร์ทำให้ได้ตั้งคำถามที่ต้องมองหาคำตอบจากการตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ จึงควรให้ผู้เรียนได้นำเสนอความหมายของสิ่งที่ได้ค้นพบ ได้ใช้ทักษะในการอ่านเขียนและการคำนวณ รวมทั้งแสดงถึงเข้าใจในการเรียงความตามลำดับเหตุการณ์ ตลอดจนมีความรู้ความสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศด้วยนอกจากนี้ สิ่งท้าทายหนึ่งของการสอนประวัติศาสตร์ (อาจในโรงเรียนมัธยม) คือ ความต้องการให้ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับประเทศในอดีตและมรดกทางวัฒนธรรม(cultural literacy) หรือมีความรู้เรื่องเนื้อหาสาระ (content knowledge) และต้องตรวจสอบ ประเมินเมื่อต้องทำการทดสอบในระดับที่สูงขึ้น คือ ต้องให้ผู้เรียนได้รับความรู้ที่เป็นทักษะ(skills) และ เนื้อหาความรู้ (knowledge) ในส่วนที่เป็นหลักคิด (concepts) และเนื้อหาสาระ (contents) ที่สำคัญ จำเป็นต่อการเป็นนักคิดและเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยด้วย ซึ่งในโลกที่เต็มไปด้วยข่าวสารในทุกวันนี้จึงจำเป็นต้องให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ที่จะประเมินข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ อีกด้วย(learn how to evaluate the information) ซึ่งอย่างน้อยต้องทราบว่าคุณค่าของข่าวสารนั้นมาจากที่ใด เมื่อใด ใครเป็นผู้สร้าง (where it come

from, who is producing it and when) และข้อมูลข่าวสารนั้น ๆ ได้มีการใช้(อ้าง) เป็นหลักฐานและถูกใช้โดยมีเป้าหมายใดต่อผู้รับสารอย่างไร ซึ่งการสอนประวัติศาสตร์โดยใช้รูปแบบการสืบสวน(Inquiry) จะตอบสนองทั้งในเรื่องของทักษะและความรู้ (State of New South Wales, Department of Education and Communities, 2014 และ Lazar,2011: 1-2)

ดังนั้นการสืบสวนทางประวัติศาสตร์จึงเป็นหลักสำคัญของวิธีการศึกษาหรือปฏิบัติการประวัติศาสตร์ที่ทำให้ผู้เรียนมีความก้าวหน้าในการเรียนรู้จากหลักฐานขั้นต้นและชั้นรอง และเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการใช้การสืบสวนทางประวัติศาสตร์เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าใจวิธีการสืบสวนทางประวัติศาสตร์ การใช้หลักฐานอย่างเคร่งครัดในการอ้างอิง (และพิสูจน์ข้อแตกต่าง) และการตีความว่าอดีตได้ถูกสร้างขึ้น จึงควรนำวิธีการสืบสวนทางประวัติศาสตร์มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนรายวิชาประวัติศาสตร์ เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาไปตามกระบวนการขั้นตอน ตั้งแต่การตั้งคำถามไปจนกระทั่งสร้างองค์ความรู้ได้เองหรือตอบได้ว่า ความรู้เนื้อหาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์นั้นๆ มีกระบวนการศึกษาหรือมีที่มาอย่างไร

3. ความหมาย ความสำคัญและการตีความทางประวัติศาสตร์

การตีความทางประวัติศาสตร์เป็นกระบวนการที่เกิดจากการรวบรวมข้อเท็จจริงจากหลักฐานและจัดการกับหลักฐานตามกระบวนการวิธีการศึกษาประวัติศาสตร์ เพื่อให้เข้าใจอดีตจากการตีความข้อเท็จจริง โดยการอ้างอิงจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์

3.1 ความหมายของการตีความทางประวัติศาสตร์

การตีความทางประวัติศาสตร์ เป็นความพยายามที่จะหาข้อสนเทศจากหลักฐานด้วยใจเป็นกลาง ด้วยการตีความเพื่อให้ได้ความหมายขั้นต้น เป็นการอ่านเพื่อให้เข้าใจอย่างแท้จริงว่าหลักฐานนั้นนำเสนอเรื่องใด และการตีความเพื่อให้ได้ความหมายเชิงลึก เป็นการอ่านเพื่อให้เข้าใจถึงสิ่งที่แฝงอยู่ที่สามารถรู้ได้จากหลักฐานนั้นด้วย (นิธิ เียวศรีวงศ์ และอาคม พัชริยะ, 2525: 178-179) ซึ่งการตีความหลักฐานที่เป็นการวิเคราะห์ตัวหลักฐาน และการวิเคราะห์ข้อสารสนเทศของตัวหลักฐาน ทำได้ 2 ระดับ คือ การตีความหลักฐานหรือการอ่านความหมายตามตัวอักษรที่ต้องการตีความในเนื้อหาของข้อสรุปเพื่อให้ได้ความหมายหรือข้อเท็จจริงต่างๆ ที่มีอยู่หรือแฝงอยู่ในหลักฐานนั้นๆ ออกมา และต้องทำอย่างมีหลักเกณฑ์และมีความเชี่ยวชาญ ตลอดจนต้องรู้ลักษณะสำคัญของประวัติศาสตร์แต่ละประเภทอย่างดีด้วย จึงสามารถวิเคราะห์และตีความหมายหลักฐานประวัติศาสตร์ได้ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด (ทวิศิลป์ สืบวัฒนะ, 2554: 134-135; มยุรี วีระประเสริฐ, 2559: 29)

กระบวนการที่ทำให้นักประวัติศาสตร์หรือการศึกษาประวัติศาสตร์สามารถเข้าใจอดีตจากการรวบรวมข้อเท็จจริงจากหลักฐานขั้นต้น การศึกษาตีความ จึงต้องตระหนักถึงความแตกต่างชนิดของการตีความ รู้ถึงสิ่งที่แตกต่างกัน การประเมินที่ผู้เรียนจะต้องสามารถตระหนักถึงว่าการตีความเปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลา เป็นสิ่งสำคัญที่ผู้เรียนควรเข้าใจแก่นความคิดของประวัติศาสตร์ว่าประวัติศาสตร์เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นหรือถูกประกอบสร้าง มิฉะนั้นผู้เรียนจะไม่สามารถทำความเข้าใจพื้นฐานรายละเอียดในความขัดแย้ง การแข่งขันในอดีต ซึ่งปัจจุบันก็ยังคงอยู่ในชีวิตประจำวัน การสอนให้ตีความจึงต้องแสดงถึงเรื่องราวที่เป็นความต่อเนื่องมาจากอดีต ต้องท้าทายผู้เรียนให้คิดหนทางในการหาคำตอบจากการตีความหลักฐาน ซึ่งครูต้องแน่ใจว่าผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างถูกต้องเกี่ยวกับการตีความทางประวัติศาสตร์ที่ต้องบอกผู้เรียนถึงบางสิ่งเกี่ยวกับ

ผู้คนผู้ที่ได้สร้างเราและสังคมที่พวกเราอยู่ในทุกวันนี้ (Commemorating A Decade of Anniversaries. “Historical Enquiry”, 2017: 1-7).

ดังนั้น การตีความทางประวัติศาสตร์ (Historical Interpretation) จึงเป็นกระบวนการสืบสวนที่ช่วยพัฒนาความเข้าใจเนื้อหาสาระ และวิธีการศึกษาทางประวัติศาสตร์จากการจัดบทเรียนที่เน้นการใช้คำถาม การสืบค้นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ การอ้างอิงเหตุผล และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของสาเหตุและผลกระทบของการกระทำที่ได้เกิดขึ้นจากการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ต่าง ๆ

3.2 ความสำคัญและการตีความทางประวัติศาสตร์

การศึกษาประวัติศาสตร์มีขั้นตอนสำคัญหนึ่งในกระบวนการศึกษา คือ การตีความหมายทางประวัติศาสตร์ ซึ่งทำได้โดยการรวบรวมหลักฐานเกี่ยวกับเรื่องที่จะศึกษา แล้ววิพากษ์หลักฐานข้อสารสนเทศเพื่อประเมินความน่าเชื่อถือก่อนการนำหลักฐานนั้นไปตีความอธิบาย หรือตอบคำถามทางประวัติศาสตร์ หลักฐานจึงเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการศึกษาประวัติศาสตร์ แต่อย่างไรก็ตาม หลักฐานทั้งที่เป็นลายลักษณ์อักษรและไม่เป็นลายลักษณ์อักษร ไม่อาจให้คำตอบ หรือเล่าเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ได้เอง ความรู้เนื้อหาหรือเหตุการณ์ทางนั้นได้มาจากการศึกษาตีความหลักฐานจนได้ความเข้าใจถึงข้อสารสนเทศที่ปรากฏ หรือตีความหมายที่ถูกบันทึกหรือที่ยังปรากฏร่องรอยหลักฐานไว้ (วินัย พงศ์ศรีเพียร, 2543: 16) การตีความเพื่อให้ได้ความหมายทางประวัติศาสตร์ จึงมีความสำคัญที่ผู้ศึกษาต้องมีความรู้ ความเข้าใจถึงกระบวนการตีความและสามารถตีความหมายได้อย่างถูกต้องสมเหตุสมผล ตลอดจนสอดคล้องกับการคิดทางประวัติศาสตร์ด้วย ซึ่งความรู้เกี่ยวกับหลักฐานที่ผู้ศึกษาประวัติศาสตร์ควรรู้ ประกอบด้วย 1. อายุ ของหลักฐานนั้น (เมื่อไหร่) 2. สภาพแวดล้อมของหลักฐานนั้นถูกสร้างขึ้นหรือเขียนขึ้น (ที่ไหน) 3. ผู้สร้างหรือผู้เขียนหลักฐาน (ใคร) 4. หลักฐานนั้นถูกสร้างหรือเขียนขึ้นเพื่ออะไร (ทำไม) 5. หลักฐานนั้น อยู่ในรูปเดิมอย่างไร ในกรณีที่มีการคัดลอกหรือสร้างเลียนแบบขึ้นภายหลัง (อะไร) (นิธิ เอียวศรีวงศ์ และอาคม พัชริยะ, 2525: 90)

การวางแผนในการสอนการตีความจึงต้องให้ข้อมูลที่หลากหลายเท่าที่จะเป็นไปได้เพื่อให้ผู้เรียนมีมุมมองที่หลากหลาย ให้ตัวอย่างของการตีความประเด็นที่เกี่ยวกับผู้คน การมองที่ตรงกันข้ามในประเด็นนั้นๆ และพยายามนำเสนอแง่มุมที่น่าสนใจใหม่ๆ ผู้เรียนที่มีพื้นฐานความรู้ดีเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานและความรู้นั้นๆ จะมีผลต่อการตีความ ใช้ยุทธศาสตร์หรือกระบวนการดำเนินการที่จะช่วยผู้เรียนให้เห็นข้อจำกัดของการตีความบางอย่างและข้อเท็จจริงของประวัติศาสตร์ที่อาจบิดเบือนหรือดูน้อยเกินไปในจุดประสงค์เฉพาะบางอย่าง การกำหนดเกณฑ์ในการแสดงถึงการตอบหรือว่าการตีความที่ดี ซึ่งเกณฑ์ที่ใช้เพื่อนำไปสู่การตีความก็ขึ้นอยู่กับหัวข้อหรือประเด็นเรื่อง และการอ่านเพื่อการตีความข้อสารสนเทศจากแหล่งข้อมูลและหลักฐานต่าง ๆ นั้นมีความสำคัญมากในการทำความเข้าใจ และอธิบายเหตุการณ์ เรื่องราวในอดีตของนักประวัติศาสตร์ หรือผู้ศึกษาก่อนการนำข้อมูลไปวิเคราะห์และสังเคราะห์แล้วสร้างองค์ความรู้ประวัติศาสตร์ ซึ่งการตีความหลักฐานเกี่ยวข้องกับการอ่านที่ต้องมีกระบวนการในการอ่านจากแหล่งข้อมูลหลักฐานขั้นต้นขั้นรอง ที่มีความเฉพาะสำหรับการอ่านเรื่องราวจากแหล่งเหล่านั้น เพื่อให้ผู้อ่านได้พินิจวิเคราะห์ (critical reader) ในการตีความข้อมูลเอกสารขั้นต้น การตอบคำถามพื้นฐานจากเอกสาร การประเมินแหล่งข้อมูลหลักฐาน ฉะนั้นครูต้องให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติไปตามลำดับขั้นตอนและการประยุกต์ใช้กิจกรรมตามยุทธวิธีในการปฏิบัติและการประเมินผล โดยการตีความบน

พื้นฐานข้อมูลที่ได้จากแหล่งและหลักฐาน (โดยเริ่มจากการมีชุดคำถามที่จะนำไปสู่การอ่านอย่างพิถีพิถัน) ซึ่งแหล่งข้อมูลหรือหลักฐานที่นักประวัติศาสตร์ใช้ ได้แก่ ต้นฉบับบันทึกของเหตุการณ์เรื่องราว (Original records of events) หนังสือพิมพ์ ภาพถ่าย บทสุนทรพจน์และจดหมาย เป็นต้น (Commemorating A Decade of Anniversaries. “Historical Enquiry”, 2017: 1-7 และ Ogle, Klemp และ Mc.Bride, 2007: 127-129.)

4. กระบวนการสืบสวนและการตีความทางประวัติศาสตร์ : การเรียนรู้ด้วยวิธีปฏิบัติการประวัติศาสตร์

งานวิจัยทางการศึกษาและการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ในโลกตะวันตกช่วงสามทศวรรษที่ผ่านมา นั้น เน้นให้ผู้เรียนได้สืบค้นและตีความจากข้อมูลหลักฐานประวัติศาสตร์ต่าง ๆ เพื่อให้ทราบและเข้าใจเรื่องราวในอดีต ตลอดจนวิธีการศึกษาหรือการได้มาซึ่งความรู้เนื้อหาประวัติศาสตร์ ซึ่งบทความนี้จะได้เสนอตัวอย่างอันเป็นการแนะนำข้อควรคำนึงถึงและข้อเสนอการจัดการเรียนการสอนที่ใช้วิธีการสืบค้นและตีความทางประวัติศาสตร์ เพื่อเป็นตัวอย่างเบื้องต้นของกระบวนการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์สู่การประยุกต์ใช้ในชั้นเรียนต่อไป และสืบเนื่องจากการสืบสวนและการตีความทางประวัติศาสตร์นั้น เป็นเสมือนการปฏิบัติการทางประวัติศาสตร์ (historical inquiry as a doing history) ที่เป็นกระบวนการในการสืบค้น รวบรวม วิเคราะห์และจัดการกับหลักฐานก่อนการตีความเพื่ออธิบายเนื้อหาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์บนพื้นฐานแนวความคิดหลัก (Core Concepts) ที่ต้องการให้เกิดจากการศึกษาประวัติศาสตร์ คือ การคิดทางประวัติศาสตร์ ซึ่งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการเรียบเรียงบทความนี้ได้ปรากฏผลงานที่เป็นความสอดคล้องกันระหว่างกระบวนการสืบสวนทางประวัติศาสตร์ที่เป็นเสมือนวิธีการเดียวกันกับที่นักประวัติศาสตร์ใช้ศึกษาและสร้างผลงานหรือเนื้อหาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ขึ้น และเป็นกระบวนการศึกษาที่ต้องอาศัยร่องรอยหลักฐานต่าง ๆ ประกอบการศึกษาตีความเพื่อสร้างเป็นองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ ซึ่งความรู้ในทักษะกระบวนการเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นที่ครูและนักศึกษาครู (สังคมศึกษา) ควรทราบ และสามารถทำได้หรือนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้ต่อไป

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยวิธีการปฏิบัติการประวัติศาสตร์ตามกระบวนการสืบสวนและตีความทางประวัติศาสตร์นั้น มีประเด็นที่มักเข้าใจผิดทางประวัติศาสตร์และมีความเกี่ยวข้องกับทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ (historical thinking skills) ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องมีการสอน/ต้องเรียนรู้ตลอดจนเกี่ยวข้องกับสมมติฐานความเข้าใจถึงการที่นักประวัติศาสตร์ได้สร้าง (อธิบายเรื่องราว) อดีตขึ้นอีกครั้ง ข้อควรคำนึงถึง 4 ประการ ได้แก่ 1. ความเข้าใจผิดเกี่ยวกับความรู้ทางประวัติศาสตร์ (Misconceptions about Historical Knowledge) ซึ่งผู้เรียนมักคิดว่า เรื่องราวทางประวัติศาสตร์เป็นเรื่องจริง หรือเป็นเรื่องราวที่เคยเกิดขึ้นจริงๆ ในอดีต และมักคิดว่าภารกิจของนักประวัติศาสตร์เป็นการสะสมและรวบรวมหลักฐานจากอดีตเข้าด้วยกันกับการวิเคราะห์หลักฐานเพื่อสร้างการตีความเนื้อหา และมักคิดว่าตำราประวัติศาสตร์สมบูรณ์แล้วเพราะเขียนโดยผู้เชี่ยวชาญ จึงอ่านโดยไม่การวิพากษ์และไม่ตั้งคำถาม (ข้อสงสัย) 2. ความเข้าใจผิดเกี่ยวกับข้อมูลหลักฐานขั้นต้น (Misconceptions about Primary Sources) เพราะไม่เสมอไปที่หลักฐานขั้นต้น (Primary Sources) มีความน่าเชื่อถือมากกว่า เพราะผู้เขียนอยู่ในช่วงนั้น (there at the time) ผู้เรียนจึงตีความข้อมูลโดยไม่ต้องใช้วิจารณญาณ และมีน้อยมากที่จะพยายามพิจารณาถึงจุดมุ่งหมายและมุมมองของผู้เขียนที่ได้แสดง

ออกมา และหากไม่อาจตีความข้อมูลที่ซับซ้อนโดยไม่ใช้วิจารณ์ญาณก็จะได้เพียงเรื่องราวที่เป็นเสมือนอคติของผู้เขียนเท่านั้น และไม่อาจประเมินค่าหรือวิเคราะห์หลักฐานขั้นต้นได้เพียงพอ และการศึกษาที่ได้พิจารณาถึงการใช้หลักฐานขั้นต้นในการสร้าง/อธิบายเหตุผลอย่างชัดเจน (to construct historical arguments) ผสมผสานกับสิ่งที่ต้องค้นคว้าว่า สามารถใช้หลักฐานใดในการสนับสนุนคำอธิบาย 3. ความเข้าใจผิดเกี่ยวกับแรงจูงใจและการกระทำของมนุษย์ (Misconceptions about Human Motivation and Action) ผู้เรียนมักมีความเข้าใจผิดในเรื่องแรงจูงใจในการกระทำของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลทางประวัติศาสตร์ เมื่อถูกถามให้อธิบายถึงความเชื่อ/การกระทำ จึงมักตอบว่าคนในอดีตไม่ฉลาดเท่าใดนัก แต่ก็จะตระหนักถึงสภาพแวดล้อมที่ต่างกับในปัจจุบัน แต่ก็ยังตอบจากจุดยืนของเหตุการณ์ปัจจุบัน และ 4. ความเข้าใจผิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงและผลสืบเนื่องทางประวัติศาสตร์ (Misconceptions about Historical Change and Consequence) ซึ่งผู้เรียนมักคิดง่าย ๆ เกี่ยวกับความซับซ้อนและผลของการเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์ เมื่อถามว่า ทำไมสิ่งนั้นในอดีตจึงเปลี่ยน ผู้เรียนมักตอบโดยยกเหตุผล อาจจะเป็นเรื่องของผู้นำหรือสาเหตุ และมักอธิบายตรงไปตรงมาง่าย ๆ และให้น้ำหนักมากเกินไปที่บุคคลว่าอาจจะมีอำนาจต่อการเปลี่ยนแปลง ซึ่งผู้เรียนยังไม่เข้าใจความซับซ้อนในความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคล กลุ่ม กระบวนการหรือเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ (Terrie Epstein, 2012: 1-4)

ดังนั้น ในกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ต้องการเน้นให้ผู้เรียนสามารถสืบสวนและตีความทางประวัติศาสตร์ได้ และเป็นการแก้ไขปัญหามาจากประเด็นข้อที่ควรคำนึงถึงที่เป็นความเข้าใจผิดทางประวัติศาสตร์ ตลอดจนมีความเกี่ยวข้องกับทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ตามที่กล่าวข้างต้นนั้น ควรเริ่มให้ผู้เรียนมีพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ โดยครูแนะนำให้ผู้เรียนรู้จักถึงการระบุหรือพิสูจน์ความแตกต่างระหว่างแหล่งข้อมูลขั้นต้น (primary sources) และชั้นรอง (secondary sources) ซึ่งเป็นต้นฉบับที่มีการบันทึกถึงเรื่องการเมือง เศรษฐกิจ ศิลปะ วิทยาศาสตร์ สังคมและภูมิปัญญาต่าง ๆ ที่ผลิตหรือทำขึ้นโดยผู้ที่มีส่วนร่วมหรือเป็นพยานในเหตุการณ์นั้น ๆ ในอดีต และแหล่งข้อมูลขั้นต้นไม่ได้เป็นเพียงเอกสารและงานเขียนที่ได้ถูกบันทึกไว้ หลักฐานหรือแหล่งข้อมูลขั้นต้นมีหลายประเภททั้งที่เป็นบันทึกต้นฉบับ (first- person accounts) เอกสาร สิ่งประดิษฐ์ ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ซึ่งได้รวบรวมแต่ยังไม่ได้ตีความหรือแปลความหมาย และแหล่งข้อมูลขั้นต้นก็มีหลากหลายประเภทรูปแบบตัวอย่างเช่น การบอกเล่า ความทรงจำ การสัมภาษณ์ ภาพถ่าย วิดีทัศน์ ภาพยนตร์ แผนที่ เสื้อผ้าอาภรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ เครื่องปั้นดินเผา อาวุธ สถิติประชากร กฎหมายจดหมาย บันทึกส่วนบุคคล เอกสารต้นฉบับ และงานประณีตศิลป์ต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งแหล่งข้อมูลขั้นต้น (primary sources) คล้ายคลึงกับเอกสารขั้นต้น (primary documents) โดยเอกสารขั้นต้นมีความหมายถึงเอกสารต้นฉบับจากอดีต แต่แหล่งข้อมูลขั้นต้นหรือหลักฐานขั้นต้นนั้นนับรวมถึงหลักฐาน ทุกชนิดทั้งที่เป็นและไม่ใช่ลายลักษณ์อักษร ดังนั้นเอกสารขั้นต้นจึงเป็นส่วนหนึ่งของหลักฐานขั้นต้น

เมื่อผู้เรียนมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับหลักฐานแล้ว จึงแนะนำการวิเคราะห์ข้อมูลขั้นต้นเพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณและการคิดทางประวัติศาสตร์โดยการประเมินหรือตรวจสอบความหมาย บริบท อคติ วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายและมุมมองหรือความคิดเห็น เป็นต้น และการวิเคราะห์แหล่งข้อมูลขั้นต้นยังช่วยสนับสนุนผู้เรียนในการสืบสวนและจะได้อ่านหาความรู้เนื้อหาประวัติศาสตร์โดยการมี

ปฏิสัมพันธ์กับข้อมูลหลายๆ ประเภทที่ช่วยให้หรือช่วยนำเสนอถึงความแตกต่างของเนื้อหาสาระการบันทึกถึงอดีต ดังนั้นแล้วผู้เรียนจะตระหนักได้ว่าประวัติศาสตร์มีชีวิต มีวิธีการตีความซึ่งสะท้อนมุมมองหรือข้อคิดเห็นและอคติจากการได้ทำการตีความตัวอย่างจากหลักฐานประวัติศาสตร์

ตัวอย่างกระบวนการกิจกรรมในการเรียนการสอน จึงมีวัตถุประสงค์ให้ผู้เรียนได้ใช้สิ่งที่ได้เรียนรู้เกี่ยวกับหลักฐานหรือแหล่งข้อมูลขั้นต้นขั้นรองในการบอกเล่าเหตุการณ์หรือเรื่องราวเฉพาะในประวัติศาสตร์และเป็นการสืบสวนและตีความทางประวัติศาสตร์ ได้แก่ ครูตั้งคำถาม/ใช้บทเรียนปลายเปิด มากกว่าใช้ตำรา (Texts) ให้ผู้เรียนได้ประเมินผลลัพธ์โดยให้มี “คำถาม” เกี่ยวกับ ผู้แต่ง/ผู้เขียน และตีความอย่างมีวิจารณญาณจากหลักฐานขั้นต้น (Primary Sources) และสังเคราะห์จากแหล่งข้อมูลหลักฐาน (historical sources) ซึ่งลักษณะของคำถาม ควรเป็นคำถามเกี่ยวกับแรงจูงใจ และความคิดที่สลับซับซ้อนของมนุษย์ถึงสาเหตุ (ที่ทำให้เกิดการกระทำ/แรงผลักดันให้เกิด) ผลกระทบ (ที่เป็นผลจากการกระทำ) และครูให้เครื่องมือ/นำเสนอหลักฐานที่ทำให้ผู้เรียนเข้าใจถึงการกระทำ และผู้เรียนต้องอ้างอิงหลักฐาน (การนำเสนอ และการอ้างอิงถึงการคิด การกระทำของบุคคลทางประวัติศาสตร์ / อาจไปถึงการอธิบายสิ่งที่ไม่น่าจะเป็นได้หรือไม่ได้บันทึกไว้) ตลอดจนครูต้องให้ผู้เรียนเข้าใจถึงบริบททางประวัติศาสตร์ที่จะทำให้คลี่คลายถึงการคิด และ (แรงจูงใจ) ในการกระทำที่น่าจะได้เคยเกิดขึ้น

ฉะนั้น ครูต้องสอนถึง ความสัมพันธ์ระหว่างกันและความหลากหลายของสาเหตุและผลลัพธ์หรือผลสืบเนื่องทางประวัติศาสตร์ (historical causes and consequences) ที่ (อาจ) เป็นสาเหตุ (เหตุผล) ของผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงขนาดใหญ่ทางเศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง และสังคม ที่จะทำให้ผู้เรียนได้พิสูจน์และอธิบายในแต่ละเรื่องราวเป็นการเฉพาะ ครูจึงควรได้ศึกษาอย่างลึกซึ้งในการได้มาถึงความรู้ทางประวัติศาสตร์ (Historical Epistemology) และได้เข้าใจถึงการฝึกฝนและสร้าง (อธิบาย) เนื้อหาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ (...practiced and historical accounts are produced)

ดังนั้น ด้วยวิธีการเหล่านี้จึงจะทำให้ผู้เรียนได้ตีความอธิบายและสร้างข้อสรุปอย่างซับซ้อนเสมือนได้เป็น การเรียนรู้ที่มากกว่าจากหลักฐานขั้นต้น (Primary Sources) ที่เป็นแหล่งข้อมูลในการ (Historical Accounts) เพื่อให้ผู้เรียนได้รู้จักเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ ให้ได้รู้จักการใช้แหล่งข้อมูลอาจจะเป็นในชั้นเรียน ห้องสมุด เว็บไซต์เท่าที่จะทำได้เพื่อให้ผู้เรียนนิยามความหมายหรือคำจำกัดความของแหล่งข้อมูลขั้นต้นขั้นรองที่มีนัยยะมีสาระสำคัญต่อหรือในเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ ตลอดจนมอบหมายภาระงานที่ทำทนายซึ่งอาจจะสอดคล้องกับสมรรถนะทักษะที่ต้องการพัฒนาให้เกิดแก่ผู้เรียน (George W. Bush Presidential Library and Museum, 2011 :1-7; Terrie Epstein, 2012 : 1-3)

สรุปการสืบสวนและตีความทางประวัติศาสตร์เป็นกระบวนการสำคัญหนึ่งที่ควรฝึกให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติการทางประวัติศาสตร์จนสามารถอธิบายและสร้างองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ได้จากการการสำรวจ รวบรวมข้อมูลหลักฐาน และการตีความ แปลความหมายที่มีการอ้างอิงเหตุผลจากหลักฐานตามบริบททางประวัติศาสตร์ และยังทำให้ผู้เรียนมีความรู้เนื้อหา ทักษะกระบวนการ และเจตคติสอดคล้องกับความคิดหวังของการจัดการศึกษาให้ได้มาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในการเรียนรู้จากการปฏิบัติจนเกิดความรู้ได้ด้วยตนเองด้วย

Reference

- Andrew, T., and Burke, F. (2007). **What Does It Mean to Think Historically?** (accessed August 3, 2017). Available from [http:// historians.org](http://historians.org)
- Brown, S. D. (2009). "History Circles: The Doing of Teaching History". *The History Teacher* 42, 2 (February): 191-203.
- Christopher C, Martell. (2011). A Longitudinal Study of Learning to Teach History as Interpretation. Available from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED518765.pdf>. (accessed Sep 25, 2017).
- Chuto, S. (1984). "prawattisāt" nai pratyā prawattisāt. ("history" in Philosophy of History), Bangkok: Textbook project.
- Commemorating A Decade of Anniversaries. "Historical Enquiry". Available from <http://facingthepastshapingthefuture.com>. (accessed Sep 25, 2017).
- Darling, L. F. (2008). "Using Artifacts to Foster Historical Inquiry". *The Anthology of Social Studies* pp. 283–289. Available from www.learnalberta.ca/.../using_artifacts_to_foster_historical_inquiry.pdf (accessed Dec 12, 2017).
- Foster, S., and Padgett, C. (1999). "Authentic historical inquiry in the social studies classroom." **The Clearing House**, 7, 6: 357-363.
- laosiwong, N lae Patthiya, A. (1982). "lakthān prawattisāt nai prathet Thai"(Historical Evidence in Thailand), Bangkok: ban kit Trading.
- laosiwong, N. (1984). "prawattisāt læ kānwichai thāng prawattisāt" nai pratyā prawattisāt. ("history and Research in History" in Philosophy of History), Bangkok: Textbook project.
- Jones, A. (2011). "Teaching history at University through Communities of Inquiry." **The Australia Historical Studies** 42: 168-193.
- Keirn, T., and Luhr, E. (2012). "Subject Matter Counts: The Pre-service Teaching and Learning of Historical Thinking." **The History Teacher** 45, 4 (August): 493-511.
- Lazar, S. (2011). "Teaching History Through Inquiry". *Education Week Teacher*. Available from https://www.edweek.org/tm/articles/2011/10/31/tln_lazar.html. (accessed Dec 12, 2017).

- Namsomboon, S. læ khana. (2018). “kāṇpramōēṇ laksut̄ suksā sāṭṭra mahābandit sākḥā wikhāṇ sōṇ sangkhommasuksā Khana Suksāsāt Mahāwitthayaṭṭalai Sinlapakōṇ” (The Curriculum Evaluation on Master Degree Program of Education in Teaching Social Studies, Faculty of Education Silpakorn University) Veridian E-Journal, Silpakorn University 11,1 (January - April) : 2333-2352.
- Num non,H. (1984). “prawattisāt” nai pratyā prawattisāt. (“history” in Philosophy of History), Bangkok: Textbook project.
- Ogle, D., Klemm, R., and McBride, B. (2007). “Strategies for Reading Primary and Secondary Sources” in Building Literacy in Social Studies. (ASCD) Alexandria, Virginia USA: 127 -139.
- Pearcy, M., and Duplass, J. A. (2011). “Teaching History: Strategies for Dealing with Breadth and Depth in the Standard and Accountability Age.” **The Social Studies**. 102: 110-116.
- Phakphrot, R. (2010). “kāṇ rianrū prawatsatsukhoṭhai” (Learning of Sukhothai History), Bangkok: Bureau of Academic Affairs and Educational Standards Office of the basic Education Commission.
- Phongsiphian, W. (2000). “nangsū khūmū kāṇchat kitchakam kāṇ rian kāṇsōṇ prawattisāt : prawattisāt cha rian cha sōṇ kan yāṅrai” (Instructional History Handbook : How to Learn History), Bangkok: Religious Press.
- Ratchabanditsathan. (2003). “photchanānukrom chabap rāṭṭhabanthittayasathan 1999” (Royal Thai Dictionary 1999), Bangkok: Nām mī book.
- Saksung, A. (2009). “khwāmkhit thāṅ prawattisāt læ withī witthaya wīchai” (Historical Ideas and Research Methodology), Songkhla: Books Cenyer Thaksin University.
- Siphahon, S. (2010). “kāṇchatkāṇ rian kāṇsōṇ wicha prawattisāt nai sathan suksā .” (The Management of History Instruction in Schools), Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat Open University
- State of New South Wales, Department of Education and Communities. (2014). “History K-6 Historicalinquiryintheprimaryclassroom”. Available from <https://www.hsiensw.com/.../historicalinquiryintheprimaryclassroom.pdf>. (accessed Dec 12, 2017).
- Supwatthana, Th. (2011). “nāēokhit læ nāēothāṅ kāṇsuksā prawattisāt thoṅgthin” (Concepts and The way of Local History Education), Bangkok: Inthanin.
- Terrie Epstein, May 2012 : <https://www.historians.org/publicationsanddirections/perspe...> (accessed Jan 22, 2018).

- The George W. Bush Presidential Library and Museum. (2011). "Teaching Primary and secondary Sources" Available from <https://www.georgewbushlibrary.smu.edu>. (accessed Dec 12, 2017).
- Thinkinghistory.co.uk. "Why is Historical Enquiry important?". Available from <http://www.thinkinghistory.co.uk/ActivityBase/EnquiryImportance.html>. (accessed November 27, 2017).
- Viator, M. G. (2012). "Developing Historical Think Through Question" **The Social Studies**. 103: 198-200.
- Wineburg, S., Reisman, A., and Fogo, B. (2007). **Historical Evidence and Evidence of Learning**, **International Journal Social Education No.1 Spr/Summ**. Accessed 2007. Available from <http://www.Bsu.edu/classes/cantu/journal.htm/>
- Wiraprasoet, M. (2016). "lakthān prawattisāt læ lakthān bōrānnakhadī nai prathēt Thai" nai bōrānnakhadī læ prawattisāt nai prathēt Thai (Historical Evidences and Archaeological Evidences in Thailand), Bangkok: Amarin.
- Witthayawutthikun, L. læ khana. (2000). "khūmū kān rīan kānsōn prawattisāt Thai sō yīsippæt prawattisāt kān tang thinthān nai dindāen prathēt Thai chan matthayommasuksā pī thī nung" (Instructional Thai History Handbook S 028 History of Settlement in Thailand Secondary Education 1), Bangkok: Thai Watanapanich.